

TOSHKENTDAGI YIRIK ARXITEKTURA YODGORLIKLARI VA ULARNING KADASTR HUJJATLARI BILAN BOG‘LIQ MAVJUD MUAMMOLAR

Avazov A. S.

Kadastr agentligining Fazoviy ma’lumotlar infratuzilmasi, geodeziya, kadastr yo‘nalishida kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazi direktori, mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya

Maqola Toshkentdagi yirik arxitektura yodgorliklarining kadastr hujjatlari bilan bog‘liq mavjud muammolarni va ularni hal qilish yo‘llarini o‘rganadi. Toshkentda joylashgan ko‘plab tarixiy ob‘ektlar, jumladan, Ko‘kaldosh madrasasi, Shayxontohur majmuasi va Baroqxon madrasasi kabi me‘moriy yodgorliklar, har biri o‘zining alohida tarixiy va madaniy ahamiyatiga ega. Ushbu yodgorliklarning kadastr hujjatlari esa ko‘pincha eskirgan, noaniq yoki to‘liq emas, bu esa ularni saqlash va himoya qilishda qiyinchiliklar tug‘diradi. Maqolada bu muammolarni tahlil qilib, zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash, raqamli xaritalash va monitoring tizimlarini joriy etish kabi hal etish yo‘llari taklif qilinadi. Maqola Toshkent shahridagi tarixiy yodgorliklarni saqlash va kadastr tizimini modernizatsiya qilish zarurligini ta’kidlaydi.

Kalit so‘z: Toshkent, arxitektura yodgorliklari, kadastr hujjatlari, madaniy meros, tarixiy ob‘ektlar, raqamli xaritachilik, madaniy merosni himoya qilish, restavratsiya, GIS (Geografik axborot tizimi).

Kirish

Toshkent shahri o‘zining boy tarixiy va madaniy merosi bilan tanilgan bo‘lib, bu yerda ko‘plab yirik arxitektura yodgorliklari mavjud. Ular o‘zining me‘moriy, diniy va madaniy ahamiyati bilan nafaqat Toshkent, balki butun O‘zbekiston uchun katta qadriyatga ega. Ko‘kaldosh madrasasi, Shayxontohur majmuasi, Baroqxon madrasasi kabi ob‘ektlar nafaqat arxitektura yodgorliklari sifatida, balki tarixiy xotira sifatida ham o‘zining alohida o‘rniga ega.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

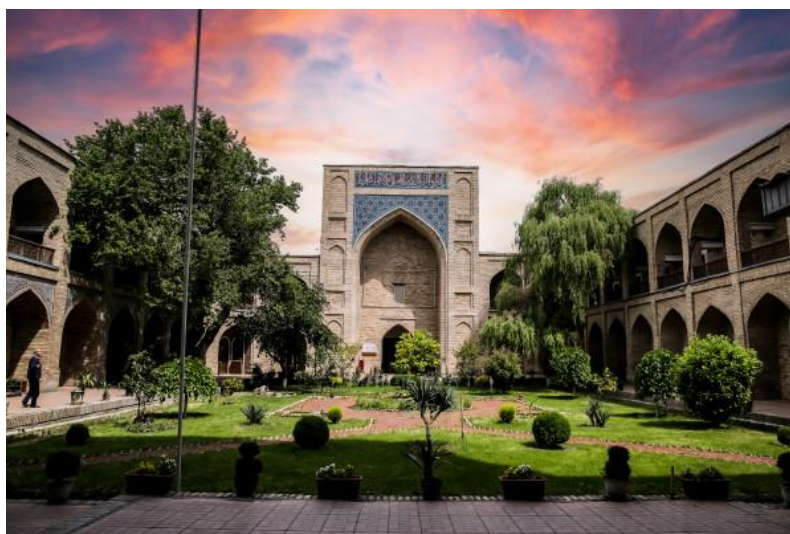
30th April, 2025

Shu bilan birga, bu yodgorliklar va ularning saqlanishi va rivojlanishiga qaratilgan chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Kadastr hujjatlari arxitektura yodgorliklarini rasmiy ro'yxatga olish, ularni himoya qilish va samarali boshqarish uchun zaruriy huquqiy va texnik hujjatlardir. Ammo Toshkentdagi ko'plab tarixiy ob'ektlarning kadastr hujjatlari to'liq emas, eskirgan yoki noaniq ma'lumotlarga asoslangan. Ushbu maqola Toshkentdagi arxitektura yodgorliklarining kadastr hujjatlarini ishlab chiqish jarayonidagi muammolarni, shuningdek, ularni hal qilish yo'llarini tahlil qilishga qaratilgan.

Toshkentdagi yirik arxitektura yodgorliklari: Toshkent shahri O'zbekistondagi eng qadimiy va me'moriy jihatdan eng boy shaharlaridan biri hisoblanadi. Toshkentda joylashgan arxitektura yodgorliklari xalqaro miqyosda ham katta ahamiyatga ega. Ba'zi mashhur yodgorliklarni ko'rib chiqamiz:

1. Ko'kaldosh madrasasi (XVI asr)

- Tarixiy ahamiyati: Ko'kaldosh madrasasi Toshkentdagi eng katta va eng qadimiy madrasalardan biridir. Bu yodgorlik XVI asrga oid bo'lib, o'z davrida ilmiy va diniy markaz bo'lgan.
- Kadastr hujjatlari muammosi: Madrasaning mavjud kadastr hujjatlari to'liq emas yoki eskirgan. Xaritalar va texnik tavsiflar eski materiallarga asoslangan. Bundan tashqari, obyektning holati va restavratsiya ishlari doimiy monitoring talab qiladi.

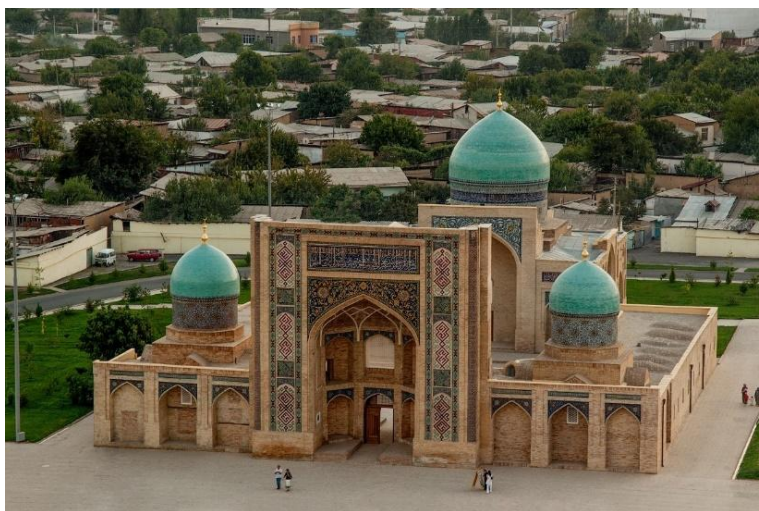

2. Shayxontohur majmuasi

- Tarixiy ahamiyati: Shayxontohur majmuasi Toshkentning tarixiy markazida joylashgan va ko‘plab tarixiy ob‘ektlarni o‘z ichiga oladi. Bu majmua XVIII asrga oid bo‘lib, musulmonlar uchun ziyorat joyi hisoblanadi.
- Kadastr hujjatlari muammosi: Shayxontohur majmuasining kadastr hujjatlari nisbatan yangi, ammo ba’zi hududlar bo‘yicha geografik koordinatalar aniqlanmagan. Bu esa yodgorlikni saqlash va restavratsiya qilishda qiyinchiliklarga olib keladi.

3. Baroqxon madrasasi

- Tarixiy ahamiyati: Baroqxon madrasasi XVI asrda qurilgan bo‘lib, Toshkentning eng muhim diniy ta’lim maskanlaridan biri hisoblanadi.
- Kadastr hujjatlari muammosi: Hozirda madrasaning kadastr hujjatlari aniq va zamonaviy tizimda kiritilgan, ammo bu kabi madrasalarning holatini monitoring qilish hali ham muammo.

4. Qo‘yliqdagi qadimiy qabrlar va eski mahallalar

- Tarixiy ahamiyati: Toshkentning ko‘plab eski mahallalarida arxitektura yodgorliklari va qadimiy qabrlar mavjud. Bu yodgorliklar ko‘pincha nomalum va ularning kadastr ma’lumotlari yo‘q.
- Kadastr hujjatlari muammosi: Ba’zi yodgorliklar haqida mavjud bo‘lgan hujjatlar eskirgan yoki yo‘qolgan. Ko‘pincha bu ob‘ektlar doimiy ravishda o‘zgarib turadigan shahar qurilishi jarayonlarida omon qolmoqda.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th April, 2025

Toshkent shahridagi arxitektura yodgorliklari uchun kadastr hujjatlarining to'liq va zamonaviy bo'lmashligi bir nechta muammolarni keltirib chiqaradi:

1. Ma'lumotlarning eskirganligi va yo'qolganligi:

Muammo: Ko'plab arxitektura yodgorliklari bo'yicha mavjud bo'lgan kadastr hujjatlari juda eski, noto'g'ri yoki to'liq emas. Ayniqsa, tarixiy yodgorliklarning ko'pchiligi yangilanishi kerak bo'lgan arxivlarda saqlanmoqda.

Hal qilish yo'llari:

- Yodgorliklar bo'yicha yangi kadastr hujjatlari ishlab chiqilishi kerak.
- GPS va GIS texnologiyalaridan foydalanish orqali ob'ektlar raqamli xaritalarga kiritilishi zarur.
- Arxivlarni yangilash va raqamlashtirish ishlari tezlashtirilishi kerak.

2. Kadastr hujjatlari va arxitektura holatining monitoringi o'rtasidagi uzviylikning yo'qligi:

Muammo: Yodgorliklarning holatini doimiy ravishda kuzatib borish uchun yetarlicha tizimli monitoring mavjud emas. Ba'zida qayta qurish yoki restavratsiya ishlari ruxsatsiz amalga oshirilishi mumkin.

Hal qilish yo'llari:

- Yodgorliklar uchun doimiy monitoring tizimi joriy etish.
- Kadastr tizimiga real vaqt rejimida yodgorliklarning holati haqida ma'lumot kiritilishi kerak.
- Madaniy merosni himoya qilish bo'yicha davlat tashkilotlari va mahalliy hokimiyat o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur.

3. Geografik va texnik tafsilotlarning noaniqligi:

Muammo: Yodgorliklarning aniq geografik joylashuvi, ya'ni GPS koordinatalari ko'pincha aniq emas. Bu esa kadastr tizimiga noto'g'ri ma'lumot kiritilishiga olib kelishi mumkin.

Hal qilish yo'llari:

- GPS va GIS texnologiyalari orqali barcha yodgorliklar aniq va to'liq raqamlashtirilishi kerak.
- Yodgorliklarning joylashuvini aniqlashda yuqori aniqlikdagi geodezik usullarni qo'llash.

4. Noqonuniy qurilishlar va qayta qurish ishlari:

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th April, 2025

Muammo: Ba'zi tarixiy yodgorliklar atrofida noqonuniy qurilishlar yoki restavratsiya ishlari olib borilmoqda. Bu esa yodgorliklarning asl holatini buzishiga olib kelishi mumkin.

Hal qilish yo'llari:

- Kadastr hujjatlarida aniq foydalanish cheklovlari va qurilish rejimlarini belgilash.
- Madaniy merosni himoya qilish bo'yicha qonunlarni kuchaytirish va amalga oshiriladigan har qanday ishlarga qat'iy nazoratni joriy etish.

5. Mahalliy va davlat organlari o'rtasidagi muvofiqlik muammolari:

Muammo: Kadastr hujjatlari va madaniy merosni boshqarish tizimi o'rtasida to'liq muvofiqlik yo'q. Ba'zida lokal hokimiyat va markaziy idoralar o'rtasida ma'lumot almashinuvi sust bo'ladi.

Hal qilish yo'llari:

- Mahalliy hokimiyatlar va davlat organlari o'rtasidagi ma'lumot almashinuvi va hamkorlikni kuchaytirish.
- Kadastr tizimi va madaniy meros boshqaruvi tizimlarini integratsiyalash.

Xulosa

Bu muammolarni hal qilish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, hamkorlikni kuchaytirish va yodgorliklarning huquqiy maqomini yanada mustahkamlash zarur. Bu yondashuvlar Toshkentning boy tarixiy-madaniy merosini saqlash va kelajak avlodlarga yetkazish uchun juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kuziev A.M. O'zbekiston arxitekturasining rivojlanish tarixi. Toshkent: "Fan" nashriyoti, 2019.
2. Muhammadiev A.R. Toshkent shahri arxitektura yodgorliklari va ularning saqlanishi. Toshkent: Madaniyat va san'at nashriyoti, 2021.
3. Mustafaev N.F. Kadastr tizimining arxitektura yodgorliklarida qo'llanilishi. Toshkent: O'zbekiston geodeziya va kartografiya institutining ilmiy nashri, 2020.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th April, 2025

-
4. O‘zbekiston Respublikasi Madaniy Meros Agentligi. O‘zbekistonning tarixiy obyektlarini kadastrlashtirish to‘g‘risida qo‘llanma. Toshkent: Madaniy meros agentligi, 2023
 5. World Heritage Sites and Protection Strategies: Global Perspectives. Paris: UNESCO Publishing, 2016.